

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія та організація наукових досліджень

загальна вибіркова

за освітньо-професійною програмою «Техногенно-екологічна безпека»

підготовки ступеня магістра

у галузі знань 18 «Виробництво та технології»

за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища»

Рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін на 2023-2024
навчальний рік.

Протокол від «29» серпня 2023 року №1

Силабус розроблений відповідно до робочої програми навчальної
дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» передбачає:

- підготовку фахівців у сфері науково-дослідної роботи;
- усвідомлення магістрами сутності наукового пізнання;
- аналізу науки як специфічної форми пізнання, духовного виробництва і соціального інституту;
- ознайомлення із загальними закономірностями розвитку науки, її структурою, рівнями, методологією і методами наукового пізнання.

Внаслідок вивчення даної навчальної дисципліни передбачається розвиток логічно стрункого наукового мислення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у прикладній науковій роботі; формування наукового світогляду, що базується на ціннісних пріоритетах екологічної свідомості. На це розрахована навчальна дисципліна "Методологія та організація наукових досліджень".

Інформація про науково-педагогічних працівників.

Загальна інформація	Рябініна Олена Володимирівна, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, доктор філософських наук, професор
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 416. Телефон (робочий) – (057) 707-34-78
E-mail	evryabinina@gmail.com
Наукові інтереси	1) специфіка духовно-теоретичного досвіду; 2) феноменологічна філософія; 3) цифрові арт-практики, онтологія музики
Професійні здібності	1) відповідають кваліфікації доктора філософських наук, професора по кафедрі соціальних і гуманітарних дисциплін; зокрема навчання здобувачів вищої освіти логіці та методології теоретичної діяльності; 2) керівництво науковими дослідженнями кафедри та здобувачів вищої освіти; 3) основи проектної діяльності (<i>Fundraising</i> проект «Платформи й інструменти <i>online</i> навчання» в рамках Міжнародного стажування під супервізією Ягелонського ун-ту (захищений 2021 року)
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Філософія. Підручник для здобувачів вищої освіти/ авт. кол. Під ред. Рябініної О.В. і Юрченко Л.І. – Х.: НУЦЗ України. – 2021. – 296 с. 2. Olena Riabinina, Inna Kovalenko, Kseniia Nesterenko. Space In Music Of Electroacoustic Formation As a Phenomenon Of Collision Of Symbolic Immortality. COGITO: Multidisciplinary Research Journal. – Vol. XV, no.

2/June, 2023.– pp. 67 – 105 (*Scopus*)

3. Saienko, V., Zabiaka, I., Potikha, O., **Riabinina, O.**, & Mykhaliuk, A. (2023). Information Society: Educational Trends and Technical Aspects of Formation (EU Experience). *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 23(11). <https://doi.org/10.33423/jhetp.v23i11.6232>
DOI: <https://doi.org/10.33423/jhetp.v23i11.6232> (*Scopus*)
4. Рябініна О.В., Коваленко І.І. Простір *HOMO VIRTUALIS* і пост-цифрова естетика музики. К.: Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтва. 2018. Вип. 4. С. 214 – 221(*Web of Science*)
5. Ryabinina, Olena; Kovalenko, Inna y Nesterenko, Ksenia. Metamorphoses of historicity in modern culture. *Revista Notas Históricas y Geográficas*, número 26, Enero-Junio 2021. Pp. 189-207. (*Scopus & Web of Science Core Collection*)
6. Korzh-Usenko L., Kuznetsova O., Pryma V., Cheryshchuk Y., **Riabinina O.**, & Cherniakova O. (). Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today . *Laplace in Journal*, 7(3B), 2021, p.518-526. <https://doi.org/10.24115/S2446-220202173B1584p.518-526>
(*Web of Science Core Collection*)
7. Ryabinina, Olena; Trynyak, Maya; Kovalenko, Inna; Kalnytskyi, Eduard y Kharlamov, Mykhailo. Postdigital practice and spatial specificity of music. *Revista Inclusiones* Vol: 8 num 1 (2021): 229-240
8. Yurchenko L, **Riabinina O.**, Prykhodko T, Gontarenko L. Legal and moral basis of nature management control and nature protection activity. // Scientific and practical international conference: Public Administration in the 21st Century: Problems and Development Prospects. – 20 November 2020 – Article 11. (*Web of Science Core Collection*)

Профіль у Google Scholar:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=HdaSiYcAAAAJ>

Web of Science Researcher U – 7874 – 2018

Профіль ORCID:

<https://orcid.org/0000-0003-1870-8261>

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 416 або онлайн. В разі додаткової

потреби здобувача вищої освіти в консультації її час погоджується з викладачем.

Метою навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є формування у майбутніх фахівців системи знань щодо теоретико-методологічних засад, основних методів, підходів і прикладних розробок у сфері наукової та науково-дослідної діяльності.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	загальна обов'язкова
Навчальний рік	2023-2024
Семестр	2
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):	
- лекції (годин)	10
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	78
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	25 (за рахунок самостійної роботи)
Форма підсумкового контролю	
(курсова робота (курсний проект); диференційний залік; іспит)	диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни – «Філософія і методологія мислення».

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення даної навчальної дисципліни повинне забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти **дисциплінарних результатів**

навчання:

Дисциплінарні результати навчання	ДРН
Орієнтуватись у питаннях наук про довкілля та його захист	ДРН01
Застосовувати знання з технологій захисту довкілля в навчальних дослідженнях	ДРН02
Знати концепції сталого розвитку і методології наукового пізнання.	ДРН03
Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, соціально-значущих наукових проектів	ДРН04
Знати новітні методи наукових досліджень в галузі знань за профілем	ДРН05
Володіти іноземною мовою на достатньому для професійного спілкування рівні	ДРН06
Уміння доводити до наукового загалу власні знання та позиції	ДРН07
Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань технології та виробництва	ДРН08

- формування у здобувачів наступних **очікуваних компетентностей**:

Здатність до навчання та опанування сучасних знань	ОК1
Здатність до пошуку та аналізу наукових досліджень в професійній сфері.	ОК2
Здатність до використання методів та організаційних процедур науково-дослідної роботи	ОК3
Здатність до використання навичок дослідження для адаптації у професійній діяльності, розвитку раціонального, творчого мислення	ОК04

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни

Модуль 1. Наука як сфера людської діяльності

Тема 1.1. Проблема істини в науковому пізнанні.

Істина та якісні характеристики знання Пошук критеріїв істинності наукового знання та продуктивності дослідницьких програм у сучасній методології науки Дослідницькі концепції К. Поппера, І. Лакатоса, Т. Куна.

Тема 1.2. Наука за умов трансформації суспільства.

Проблема соціальних наслідків науково-технічного розвитку. Наука і глобальні проблеми людства Технократична концепція ХХ ст.

Тема 1.3. Соціоморальні регулятиви науково-дослідної діяльності.

Актуалізація феноменів етики і моралі науково-дослідної діяльності. Аморальність та її "ціна" для сучасного соціуму. Етика взаємостосунків і моральний клімат у службових колективах організацій. Професійно-етичні кодекси: від стародавніх витоків до сучасності. Етичний аспект діяльності науковця.

Тема 1.4. Державне регулювання та фінансування наукових досліджень

Управління науковими дослідженнями. Організація наукових досліджень. Організація наукових досліджень в зарубіжних країнах. Проблема фінансування наукових досліджень.

Тема 1.5. Форми організації науки.

Інституалізація наукових досліджень. Наукові кадри. Наукові спеціальності

Тема 1.6. Управління наукою в Україні, гендерні показники.

Законодавство України про наукову та науково-технічну діяльність. Визначні відкриття сучасної біоекологічної науки; Нобелівське лауреатство, гендерні показники. Стан фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні.

Модуль 2. Форми і методи наукових досліджень

Тема 2.1. Структура та наукові методи пізнання.

Методологія теоретичних досліджень. Основи методології досліджень емпіричного рівня. Основні методи наукового дослідження:

Тема 2.2. Форми, моделі, парадигми пізнання.

Еволюційна модель К. Поппера росту наукового знання. Верифікація наукового знання. Фальсифікація наукового знання. Демаркація в науці.

Тема 2.3. Реальність та спостереження. Редукціонізм.

Зведення логічного позитивізму, синтетичних суджень до редукції, до висловлювань про чуттєвий досвід. Редукціонізм та мова і розуміння реальності, сутностей і явищ. Пошук критерію абсолютної достовірності знань.

Тема 2.4. Вплив теорії на спостереження. Релевантність

Вибір між альтернативними теоріями. Залежність теорії від спостерігача, від часу. Прогностичність як характеристика наукової теорії.

Тема 2.5. Детермінізм та передбачуваність.

Детермінізм як концепція, єдиного ланцюга причинності. Наукові закони на базі даних досліду і спостереження. Детермінізм як концепція, єдиного ланцюга причинності. Передбачуваність та обумовленість світу в площині детермінізму. Англійський емпіризм, німецький ідеалізм про передбачуваність і обумовленість речей.

Тема 2.6. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу.

Глобальний еволюціонізм – інтегральний дослідний напрям. Динаміка розвитку абіотичного, біотичного і соціального аспектів. Ідея світобудови як уявлення про єдність еволюціонуючої системи. Турбулентність процесів руйнування і творення, деградації і еволюції, порядок із хаосу у Всесвіті.

Тема 2.7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень

Суть і види науково-технічної інформації. Методи пошуку і збору наукової інформації. Геоінформаційні (ГІС) технології. Методи математичного моделювання. Аналіз та інтерпретація інформації. Організація роботи з науковою літературою. Форми обміну науковою інформацією. Патентні дослідження. Інтелектуальна власність. Закон про плагіат.

Тема 2.8. Оформлення результатів наукових досліджень

Форми наукової продукції. Правила написання та структуратез доповіді, наукової статті; кваліфікаційної роботи; звіту про НДР; монографії. Використання у наукових дослідженнях джерел іноземною мовою.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять(очна (денна, вечірня) форма):

Назви модулів і тем	Кількість годин за формами навчання						
	усього	у тому числі					
		лекції	семінарські заняття	практичні заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	Поточний контроль
Модуль 1. Наука як сфера людської діяльності							
Тема 1.1. Проблема істини в науці	6	1	-	-	-	5	
Тема 1.2. Наука за умов трансформації суспільства.	6	1	-	-	-	5	
Тема 1.3. Соціоморальні регулятиви науково-дослідної діяльності.	7	-	-	-	-	7	
Тема 1.4. Державне регулювання та фінансування наукових досліджень	6	1		-	-	5	
Тема 1.5. Форми організації науки.	8	1		-	-	7	
Тема 1.6. Управління наукою в Україні, гендерні показники	5					5	
Разом за модулем 1	38	4	-			34	
Модуль 2. Форми і методи наукових досліджень							
Тема 2.1. Структура та наукові методи пізнання.	6	1		-	-	5	
Тема 2.2. Форми, моделі, парадигми наукового пізнання	7			-	-	7	

Тема 2.3. Реальність та спостереження. Редукціонізм	6	1		-	-	5	
Тема 2.4. Вплив теорії на спостереження. Релевантність	7			-	-	7	
Тема 2.5. Детермінізм та передбачуваність	6	1		-	-	5	
Тема 2.6. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу	6	1		-	-	5	
Тема 2.7. Інформаційне забезпечення наукових досліджень	6	1		-	-	5	
Тема 2.8. Оформлення результатів наукових досліджень	8	1	2	-	-	5	
Разом за модулем 2	52	6	2			44	
Разом	90	10	2			78	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
12	Оформлення результатів наукових досліджень	2
	Разом	2

Практичні заняття (не передбачено навчальним планом)

Лабораторні заняття (не передбачено навчальним планом)

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

З навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» передбачено виконання індивідуальних завдань. Окрім запропонованих, здобувач може самостійно обрати тему за погодженням з викладачем. Індивідуальна робота є елементом допуску до підсумкового контролю.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної (пошуково-аналітичної) роботи здобувачів вищої освіти:

1. Концепція С. Тулміна в методології наукових досліджень. Охарактеризувати, проаналізувати можливості застосування.
2. Дедуктивні методи в екологічних дослідженнях. Переваги та недоліки.
3. Сутність концепції К. Поппера в екологічній методології.
4. Методологія валеологічної діагностики за умов сучасних реалій світу.
5. Методологічні концепції екологічно повноцінного харчування.
6. Особливості методологічної концепції Т.Куна.
7. Методологічний принцип У. Оккама в екологічній науці.
8. Зв'язок методологічної доктрини С. Тулміна з теорією походження видів Ч. Дарвіна.
9. Оцінка екологічну повноцінність теплоенергетики на Україні.
10. Сутність індукції як методу в екологічних дослідженнях.
11. Специфіка позитивістських концепцій в науково-методичному полі екології.
12. Методологічна доктрина І. Лакатоса, її застосування в екологічних дослідженнях.
13. Сутність методологічної концепції Т.Куна, її застосування в екологічних дослідженнях.
14. Сфери методології та організації наукових досліджень в сучасній неоекології та проблематиці захисту довкілля.
15. Сутність феномену фальсифікації по К. Попперу, його застосування в екологічних дослідженнях.
16. Гіпотези в дослідженнях з захисту довкілля; оцінка їхньої доцільності.
17. Застосування індуктивного методу в науці; позитивні та негативні сторони даного методу.
18. Сутність стадій проведення експерименту
19. Поняття кореляційного аналізу, приклади застосування.
20. Жанри, форми та структура наукових праць і творів.
21. Сутність проблем наукометрії та індикаторів науки.
22. Форми, моделі, парадигми наукових досліджень. Фальсифікація.
23. Явища кореляції реальності та спостереження в експерименті. Редукціонізм.
24. Вплив теорії на спостереження. Релевантність.
25. Принцип детермінізму та передбачуваність у науковому дослідженні..
26. Місце та характеристика науки про безпеку в сучасній системі знань.
27. Місце суб'єкта, об'єкта, предмета наукового дослідження в сучасній картині світу.
28. Роль і місце проблема інтелектуальної власності в сучасній науці.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, реферативні контрольні роботи, есе;

презентації результатів виконаних завдань.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на семінарському занятті шляхом проведення опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти та вдосконалення методики проведення занять.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

– усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;

– письмова контрольна робота – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за два модулі;

– комбінована форма контролю – поєднання усного опитування (або доповіді з презентацією) при проведенні семінарського заняття .

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачами вищої освіти контрольної роботи, у 2-му модулі також усного опитування/доповіді та є обов'язковим. При вивченні дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» проводиться два модульні контролю.

Сума балів за модуль інтегрує результати за всіма видами академічної активності здобувачів.

З навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль			
Модуль № 1	Лекції	4	4
	Семінари	0	0
	Модул. контроль (контрольна робота)	1	20

	Індивідуальна самостійна робота			16
	Разом за модуль № 1			40
II. Поточний контроль				
Семестр 2 Модуль № 2	Семінари	1	2	2
	Модул. контроль (контрольна робота)	1	0	20
	Індивідуальна самостійна робота			18
	Разом за модуль № 2			40
	Разом за поточний контроль			80
	II. Диференційований залік			20
	Разом за всі види навчальної роботи			100

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань

Поточний контроль проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки та практичних навиків здобувачів вищої освіти (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) на семінарських заняттях та набутих навичок при виконанні завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 2 балів):

2 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтується в конкретній темі, аргументовано висловлює свої думки та наводить приклади;

1 бал – здобувач частково орієнтується в обговорюваній тематиці та може навести приклади;

0 балів – здобувач не орієнтується в обговорюваній тематиці, не знаходить відповіді на проблемні питання (за змістом лекції), у висловлюваннях щодо окремих положень припускається суттєвих помилок.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульний контроль є складовою поточного контролю і здійснюється через виконання письмової роботи та проведення останнього семінарського заняття. Кожен варіант контрольної роботи складається з трьох питань.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

20 балів – вірно виконано всі завдання з дотриманням всіх вимог до виконання;

15 балів – виконано всі три завдання, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

10 балів – виконано два завдання;

5-4 бали – виконано одне завдання;

0 балів – відповідь відсутня.

Індивідуальні завдання

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати теоретичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі аналітичної науково-пошукової роботи.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 65 балів):

8 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

7 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

6 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;

4 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;

3 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;

2,5 балів – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;

2 бали – виконана частина роботи складає від 20% до 39% від загального обсягу;

1,5 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо-предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Підсумковий контроль

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;

- підсумкового контролю успішності;

- диференційований залік включає результати поточного контролю, модульної контрольної роботи та індивідуальної самостійної роботи.

Підсумкова оцінка за вивчений модуль визначається як сума поточних оцінок (балів) за вивченим модулем.

Підсумкова оцінка по завершенню вивчення дисципліни визначається за результатами диференційованого заліку.

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційованому заліку

(оцінюється від 0 до 30 балів):

18 - 16 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання, правильно розв'язав усі практичні завдання з повним дотриманням вимог до виконання;

15-13 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішено всі практичні завдання;

12-9 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускає окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішено два завдання;

8-6 балів – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкриті зміст теоретичного питання та практичних завдань, допускає суттєві неточності. Правильно вирішено одне завдання, інші – частково;

5-4 бали – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки. Частково вирішено практичне завдання;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань. Не вирішив жодного завдання.

Перелік питань і завдань до диференційованого заліку

1. Назвати та охарактеризувати основні складові структури наукового звіту (наукової статті, кваліфікаційної роботи).
2. Еволюційна модель розвитку науки С. Тулміна
3. Сутність агностицизму у науковому пізнанні.
4. Дати визначення об'єкта, предмета дослідження. Навести приклади за змістом теми своєї кваліфікаційної роботи за I бакалаврським рівнем.
5. Проблема методу пізнання Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт).
6. Ідея як форма наукового пізнання.
7. Особливості посилань на літературні джерела наукового дослідження.
8. Позитивістські погляди в контексті наукового пізнання.
9. Загально-логічні методи пізнання; назвати та охарактеризувати.
10. Пояснити зміст структурних складових наукового звіту: «актуальність», «розробленість _____ теми». Навести приклад із змістом теми своєї кваліфікаційної роботи за I бакалаврським рівнем.
11. Структура та зміст методології.
12. Проблема як форма наукового пізнання. Постановка проблеми
13. Пояснити зміст структурних складових наукового звіту: «мета роботи», «завдання роботи». Навести приклади за змістом теми своєї кваліфікаційної роботи за I бакалаврським рівнем.

14. Факт як форма наукового пізнання. Структура факту
15. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку
16. Пояснити зміст структурних складових наукового звіту: «висновки», «новизна роботи». Навести приклади за змістом теми своєї кваліфікаційної роботи за I бакалаврським рівнем.
17. Емпіризм та раціоналізм; методологічні пошуки.
18. Гіпотеза як форма наукового пізнання. Вимоги до гіпотези
19. Назвати та охарактеризувати основні складові структури наукового звіту (наукової статті, кваліфікаційної роботи)
20. Концепція як форма наукового пізнання.
21. Методи та рівні наукового пізнання.
22. Теорія як форма наукового пізнання. Вимоги до теорії.
23. Функції науки в системі пізнання.
24. Особливості та правила посилань на літературні джерела наукового дослідження.
25. Форми наукового пізнання; пояснити, навести приклади.
26. Аналіз як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
27. Види, структура та функції теорії
28. Синтез як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
29. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу.
30. Абстрагування як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
31. Узагальнення як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
32. Проаналізувати емпіризм Ф. Бекона та раціоналізм Р. Декарта.
33. Інтелектуальна власність в контексті науково-дослідної роботи. Перевірка на оригінальність тексту звіту про наукову роботу, плагіат.
34. Концепція К. Поппера про верифікацію теорії.
35. Дедукція як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
36. Моделювання як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
37. Концепція розвитку знань Т. Куна
38. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса
39. Ідеалізація як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
40. Системний підхід у науковому пізнанні
41. Методологічні принципи теорії синергетики.
42. Параметри дисипативної системи. Принцип та фактори відбору в такій системі.
43. Зміст та значення наукового принципу “бритви Оккама”
44. Проблема методу пізнання. Емпіризм та раціоналізм як головні методологічні протилежності.

- 45.Реальність та спостереження. Редукціонізм.
- 46.«Методологічний анархізм» П. Фейєрабенда
- 47.Вплив теорії на спостереження. Релевантність.
- 48.Позитивістські погляди в науці.
- 49.Узагальнення як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
- 50.Індукція як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
- 51.Навести порівняльну характеристику емпіризму Ф. Бекона та раціоналізму Р. Декарта.
- 52.Концепція К.Поппера зростання наукового знання. Фальсифікація.
- 53.Дедукція як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.
- 54.Пояснити зміст структурних складових наукового звіту: «висновки», «новизна роботи». Навести приклади за змістом теми своєїкваліфікаційної роботи за I бакалаврським рівнем.
- 55.Ідеалізація як загально-логічний метод пізнання. Пояснити сутність даного методу.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

2. Активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до аудиторних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Під час аудиторного заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. До заліку допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат. Здобувач допускається до складання підсумкового семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни в семестрі та набрав необхідну кількість балів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Освітньо-професійна програма «Техногенно-екологічна безпека» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти в галузі знань. - Х: НУЦЗУ, 2023. 22 с.
2. Юрченко Л.І. Методологія наукових досліджень у схемах, таблицях, прикладах: навч. посіб. Київ: УБС НБУ, 2014. 223 с.
3. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності.

- навч. посіб. / Юрченко Л.І. та ін. Київ: УБС НБУ, 2015. 609 с.
4. Юрченко Л.І. Соціальна відповідальність наукових комунікацій як важлива стратегічна перевага розвитку науки / Юрченко Л.І. та ін. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Vol.5, No 4/2017, S 139-143.
  5. Юрченко Л.І. Технології в системі економічних та соціально-екологічних змін: навч. посіб. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 177с.
  6. Юрченко Л.І. Гуманітарна складова вищої освіти у вимірах ХХІ століття: монографія. Київ: УБС НБУ, 2013. 323 с.
  7. Данилян О.Г. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 448 с.
  8. Кривоніс О.Б., Демченко О.М. Методологія науково-дослідної роботи: навч. посіб. Київ: Медицина, 2011. 160 с.
  9. Абрамов В., Арутюнов В. Методологія системного підходу та наукових досліджень (дослідницькі та інноваційні процеси в державній службі): навч.-метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 178 с.
  10. Білоусова Т.П., Маркітанов Ю.О. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, 2004. 119 с.
  11. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. К.: АБУ, 2002. 480 с.
  12. Вдовичин І.Я. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Львів: Вид-во Львівськ. Комерц. Академії, 2014. 248 с.
  13. Возний І.П. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 144 с.
  14. Голіков В.А., Кузьмініх М.А., Онищенко О.А. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Одеса: ОНМА, 2014. 163 с.
  15. Грищук Ю.С. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Харків: НТУ «ХП», 2008. 231 с.
  16. Демківський А.В., Безус П.І. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
  17. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Вид. 5-е перероб і допов. Київ: Професіонал, 2008. 240 с.
  18. Колесников О.В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Вид. 2-ге перероб і допов. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 144 с.
  19. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 206 с.
  20. Загороднюк С.В., Євмешкіна О.Л., Лещенко В.В. Методологія наукових досліджень з державного управління: хрестоматія. Київ: НАДУ, 2014. 180 с.
  21. Мокін Б.І., Мокін О.Б. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.
  22. Олійник Н.Ю. Методологія наукових досліджень. навч.-метод. посіб. для студентів економічного факультету. Кам'янець-Подільський: Сисин Я.І., 2015. 110 с.

23. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / А. Є. Конверський та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
24. Соловійов С.М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 176 с.
25. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Вид 3-тє переробл. допов. Київ : Знання-Прес, 2003. 295 с.
26. Юринєць В.Є. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Львів : ЛНУ, 2011. 179 с.
27. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації : монографія. Київ : Парламентське видавництво, 2010. 552 с.
28. Онопрієнко В., Ткаченко В. Історія української науки: курс лекцій. К.: Варта, 2010. 652 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL:nbuv.gov.ua
2. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка. URL:korolenko.kharkov.com.
3. Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier. URL:ScienceDirectFreedomCollection
4. Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier. URL:SciVerseScopus
5. Комплексна система інформаційно-правового забезпечення. URL:www.liga.net
6. WorldLibraryofScience – Всесвітня наукова бібліотека ЮНЕСКО
7. Бібліотека Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. URL:<http://www.kbuapa.kharkov.ua>

Розробники:

доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін,
доктор філософських наук,

професор
Любов ЮРЧЕНКО

професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук, професор

Олена РЯБІНІНА